

UNA MOSTRA DEL FLUX MIGRATORI DE LA BAIXA SEGARRA I LA CONCA DE BARBERÀ VERS VALLS (SEGLE XVIII)

*per Josep M. T. Grau Pujol
i Roser Puig Tàrrach*

Els estudis del fenomen migratori a l'època moderna en els territoris de la Baixa Segarra i la Conca estricta s'han limitat principalment a la immigració, és a dir, als vinguts de fora; i Valentí Gual l'ha analitzat en conjunt utilitzant la tècnica de reconstrucció de famílies en base els llibres sacramentals¹. Manca una investigació dels qui partiren i s'instal·laren en altres zones, és a dir, els emigrants.²

Un dels elements que condicionen els fluxos és la distància geogràfica, subjecte a l'estat de les comunicacions i la jerarquia en les relacions econòmiques. A priori la Conca té en l'Alt Camp el primer escenari d'intercanvi poblacional. El Camp experimentarà en el set-cents un fort dinamisme, basat en part en la comercialització de productes agrícoles, com és l'aiguardent, un mercat que lideraven els comerciants de Reus. La ciutat de Valls el 1787, amb els seus 8.162 habitants³, ocupava un lloc destacat en el Camp de Tarragona i duplicava amb escreix a Montblanc, tot i ser capital de partit de corregiment i alcaldia major.

Ricard Ibarra afirma que un 65 % dels declarants del cadastre de Valls del 1790 s'ocupen en el sector secundari.⁴ Els artesans més nombrosos en xifres absolutes, de major a menor, eren:

1. *La família moderna a la Conca de Barberà*. Tarragona, 1993.

2. Josep M. Grau ha utilitzat les fonts notarial i parroquial. La primera presenta la dificultat de la lentitud de buidatge i uns resultats migrats, tot i això arreplega una quarantena d'emigrants montblanquins a *Població i lluita contra la mort a Montblanc (s.XVIII)*. Tarragona, 1990, ps.90-102.

3. Per l'evolució demogràfica de Valls en aquest període vegeu el treball de Francesc Olivé Ollé, "Valls i la seva importància en la demografia històrica del Camp. L'edat moderna (1597-1819)" a *Monografies Vallenques* III. Valls, 1985, ps. 75-108.

4. *Valls a la segona meitat del segle XVIII segons el Reial Cadastre*. Valls, 1991, ps. 219-223.

65 perxers.

64 corders.

35 sabaters.

35 teixidors.

31 blanquers.

25 boters.

22 fusters.

22 sastres.

19 mestres de cases.

17 clavaters.

En sentit contrari Gual, resseguint els llibres de matrimonis, comptabilitza a Barberà de la Conca entre el 1701-1800 que un 24 % d' homes forasters que s'hi casen provenen de l'Alt Camp, percentatge que coincideix amb el de les dones.⁵ És la comarca amb més relació, tret de la mateixa Conca.

L' objectiu d'aquesta nota és el de corroborar les relacions humanes amb l'àrea d'influència de Valls, des del lloc de rebuda de la migració. En total hem buidat quinze anys de partides matrimonials de la parròquia de Sant Joan de Valls (1769-1784), amb un resultat de seixanta-sis immigrants. D'aquests, trenta pertanyen a la Baixa Segarra i trenta-sis a la Conca estricta. El major pes dels darrers es justifica atenent que aplega més població: el 1787 té 15.575 habitants mentre que la plataforma segarrenca només 3.975, on sobresurt de forma indiscutible el nucli de Santa Coloma de Queralt, amb 1.892 persones, prop de la meitat del contingent (47,6%). Aquesta vila aporta un 70% dels immigrants de la seva àrea d'atracció.

Si ens fixem en la proporció de sexes, en ambdues zones guanyen les dones, si bé per poc. Dels catorze immigrants de l'Alt Gaià a Valls, vuit són artesans (57%): quatre sabaters, un baster, un serraller i un corder; i la resta (sis) són pagesos. A la Conca estricta la menestralia és més variada: dos boters, un perxer, un sastre, un blanquer, un sabater, un mestre de cases, en total set. Els altres s'ocupen en l'administració: l'alcalde major de Montblanc és originari de Sarraí i dos mossos d'esquadra de Vilanova de Prades i l'Espluga de Francolí, un adroguer i un cirurgià completen el sector terciari.

5. *La família moderna*, op.cit., p.77

La vila conquesca que manté més connexions amb Valls és la de Sarral (2.383 habitants el 1787), amb nou immigrants. La facilitat de comunicacions a través del Coll de Cabra i el pes del sector secundari ho explicarien.

Sovint detectem una endogàmia gremial en els enllaços matrimonials, se cerca esposa en la família d'un company del mateix ofici, possiblement amb el qual havia mantingut tractes comercials.

Per comparar el flux de l'àrea colomina cap a Valls amb el que es dirigeix a Montblanc, hem cercat en els llibres de baptismes de la parròquia de Santa Maria de la vila ducal els qui hi tenen fills en els anys 1774-1794. En total hi ha setze immigrants, la major part són dones, tretze, davant tres homes, un sabater, un sastre i un botiguer (veure Apèndix II). L'aportació de Santa Coloma de Queralt en relació a la Baixa Segarra a Montblanc és similar a la de Valls, tres quartes parts. En relació a la història de l'art, hem d'assenyalar que la colomina Rita Miquel enllaça amb l'escultor montblanquí Josep Belart.⁶

Comprovem que a Montblanc l'intercanvi humà que es produeix té un caràcter estrictament matrimonial, de compensació, d'equilibri, mentre que a Valls és més laboral.

Aquesta línia d'investigació hauria de continuar-se en un futur cap a altres poblacions del Camp, com per exemple Reus⁷ o Tarragona, a més de l'Anoia (Igualada), la Segarra (Cervera), El Penedès, Barcelona⁸, etc.

6. Un fill seu, Ramon Belart Miquel ha merescut l'atenció dels estudiosos, vegeu l'article de César Martinell "Un artista montblanquí. Ramon Belart i Miquel" a *Aires de la Conca* (Montblanc), 4 (1925), ps. 2-3, reproduït al llibre *La premsa i la història a la Conca de Barberà 1889-1939*. Montblanc 1995. Del mateix autor hi ha el treball "A través d'una centúria de l'escultura catalana: tres artistes oblidats" a *Revista de Catalunya* (Barcelona), 4 (1924), ps. 343-352.

7. Roser Puig ofereix dades de la migració temporal a través dels aprenentatges d'oficis artesanals a "Els aprenents de la Conca de Barberà al Reus del segle XVIII (1773-1793)", *Recull* (Santa Coloma de Queralt), 2 (1994), ps. 189-198.

8. De manera similar, a Reus, però solament en el sector de la construcció (mestres de cases i fusters), Manuel Arranz fa un seguiment dels aprenents de la comarca a Barcelona, en total 103 joves, de la Baixa Segarra són 34 (representen un 33%), dels quals setze s'especialitzen en la fusta i la resta en la pedra. "Aprenents de la Conca de Barberà al sector barcelonès de la construcció (s. XVII-XVIII)" a *Aplec de Treballs* (Montblanc) 3 (1981), ps. 253-268.

Immigrants de la Baixa Segarra a Valls	H	D	T
Aguiló	-	1	1
Belltall	1	-	1
Biure	-	1	1
Passanant	-	1	1
Les Piles	-	2	2
Santa Coloma	10	11	21
Santa Perpètua de Gaià	1	-	1
Seguer	1	-	1
Vallespinosa	1	-	1
Total	14	16	30

Immigrants de la Conca a Valls

Barberà C.	2	1	3
Espluga	2	-	2
Lilla	1	-	1
La Guàrdia P.	1	1	2
Montblanc	2	1	3
Montbrió M.	1	-	1
Ollers	1	1	2
Pira	1	1	2
Rocafort Q.	1	2	3
Rojals	-	1	1
Sarral	6	3	9
Senan	-	1	1
Solivella	-	1	1
Vilanova de Prades	1	-	1
Vilaverd	2	-	2
Vimbodí	1	1	2
Total	22	14	36

APÈNDIX I

IMMIGRANTS ORIGINARIS DE LA BAIXA SEGARRA I CONCA ESTRICTA A VALLS (1769-1784)

BAIXA SEGARRA

AGUILÓ

Josepa Marsal Sala, filla d'un pagès, es casa amb Joan Perelló, pagès de Valls (1774).

BELLTALL

Josep Tous Miró, pagès, fill dels també pagesos Ramon i Maria (1782).

BIURE

Maria Compte Corbella, resident a Valls, filla de Joan i Francesca, es casa amb Josep Mateu, fill d'un pagès de Valls (1784).

PASSANANT

Caterina Piquer Roca es casa amb el sastre de Lilla Bonaventura Mestre (1771).

LES PILES

Magdalena Gual Vallbona, filla dels pagesos Salvador i Maria es casa amb el corder de Valls Pere Bonet Boronat (1776).

Teresa Marimon Talavera es casa amb un clavater de Valls (1773).

SANTA COLOMA DE QUERALT

Coloma Mercader Giralt es casa amb la filla d'un pagès de Valls (1771).

Maria Salat, filla del mestre de cases Jaume Salat, en el dia del seu òbit veí de Valls es casa amb el ferrer de Valls, Francesc Domingo Palau (1771).

Bonaventura Badia Ramon, sabater, consta com a habitant a Valls. Es casa amb una filla d'un sabater vallenc (1773).

Jacint Febrer Vilà, baster, fill de Ramon i Gertrudis, pagesos de Santa Coloma, residents tots a Valls (1778).

Francesca Roca Torrents, filla d'un teixidor de lli, es casa amb un sabater de Valls (1774).

Josepa Domingo, habitant a Valls, filla d'un pagès, es casa amb un vidu de Valls (1775).

Joan Gassol Pons, pagès, habitant a Valls, fill de Joan, pagès de Santa Coloma i Antònia, de Berga. Es casa amb una filla d'un teixidor de lli de Valls, residents a Vilaseca (1775).

Pere Morera Briansó, sabater, veí de Valls, fill de Pere, espardenyer i Coloma, residents a Santa Coloma. Es casa amb Rosa Palau Fort, de Valls (1776).

Caterina Piquer Marimon, filla de Ramon i Eugènia, pagesos de Civit (la Segarra), habitants de "molts anys a esta part a Santa Coloma de Queralt" (1779).

Rosa Quadres Blavi, filla de Felip, pagès i de Coloma. Es casa amb Isidre Pàmies, ferrer natural de Riudoms, domiciliat a Valls (1777).

Josepa Albi Bonet, filla dels pagesos Josep i Maria. Es casa amb el també pagès Bonaventura Badia Ferrer, de Vallmoll (1779).

Ramona Albi Bonet, germana de l'anterior. Es casa amb Anton Rodon, vidu pagès de Masmolets (terme de Valls) (1779).

Maria Valls Cases, resident a Valls, filla de Joan, serraller, i Rosa. Es casa amb Salvador Fàbregues Fuster, clavater de Reus, fill d'un altre clavater, el primer habitant a Valls (1780).

Josep Valls Cases, serraller, fill de Joan, també manyà, i Rosa. Tots residents a Valls. Es casa amb Teresa Fargues Calbó, filla d'un courer de Valls (1781).

Manuel Salat Pinós, sastre, resident a Valls des del 1772, fill de Marià, mestre de cases i Anna. Es casa amb Josepa Morlà Ballart, filla del mestre de cases Francesc, de Valls (1782).

Pau Güell Segarra, corder, fill del també corder Josep i Engràcia. Es casa amb Maria Berc Creus, veïna de Valls, filla del calderer Antoni i Maria, de Santa Coloma de Queralt (1782). Els capítols matrimonials els signen davant un notari de Valls.

Pau Calvet Rosset, pagès, fill dels també pagesos Josep i Serafina. Es casa amb Maria Coll Virgili, filla d'un boter de Valls (1783).

Teresa Alsina, resident de molts anys a Valls, filla de Tomàs, sabater i Magdalena Esplugues. Es casa amb Josep Solà Serret, sabater natural d'Oliana (Alt Urgell), veí de Valls (1783). Fan de testimonis dos sabaters de Valls.

*Aspecte de la plaça Major un dia de mercat a principis del segle XX.
(Sense referència d'autor.) Arxiu ACBS.*

Pere Morera Briansó, sabater, fill de Pere, espardenyer i Coloma. Resideix a Valls, es casa amb Cateriona Cendrós, filla d'un pagès d'Alió (1783).

Bonaventura Gual Arnavat, sabater, residint a Valls des de l'any 1772, fill de Magí i Esperança. Es casa amb Francesca Roig Cogul, filla del tupiner de la Selva del Camp, Josep i Magdalena (1784).

Maria Torelló Gassó, filla dels pagesos Magí i Rosa. Es casa amb Joan Ferrer Vives, vidu paperer, fill del també paperer Ramon i Teresa, de Valls (1784).

SANTA PERPÈTUA DE GAIÀ

Ramon Armanyac, pagès, habitant a Valls, fill d'un pagès. Es casa amb Úrsula Vilella, de Valls (1774).

SEGUER

Ramon Gavalrà Penes, pagès, fill de Ramon i Maria, pagesos. Habitant a Valls des del 1764. Es casa amb Agnès Segalà, filla d'un pagès de Valls (1781).

VALLESPINOSA

Francesc Soler, pagès, residia a Valls. Es casa amb una dona de Valls filla d'un pagès (1769).

CONCA ESTRICTA

BARBERÀ DE LA CONCA

Josep Esplugues Foguet, pagès, residint a Valls, fill de Jaume i Maria, pagesos. Es casa amb Josepa Martorell Franqués, vídua de Miquel Vives, de Valls, filla d'un fuster ja difunt (1775).

Anton Canaleta Bonet, perxer "de molts anys en la vila de Valls habitant ", fill de Victorià, pagès de Barberà i Josepa. Es casa amb la filla d'un corder de Valls (1777). Els capítols matrimonials els redacten davant un notari de Valls.

Engràcia Poblet Esplugues, filla de Marià i Engràcia. De molts anys a esta part habitant a Valls. Es casa amb Josep Pàmies, vidu pagès de Valls (1779).

ESPLUGA DE FRANCOLÍ

Antoni Casares, vidu, pagès. Els seus pares eren de Vimbodí. Es casa amb una dona de Valls (1769).

Magí Vidal Pujol, boter, es casa amb la filla d'un pagès de Valls (1773)

Joan Cortès, mosso de les Esquadres, resident a Valls, fill de Josep, sabater i Bonaventura Vidal (1780).

LILLA

Bonaventura Mestre Vilella, sastre, natural de Lilla, resident a Valls, fill d'un pagès. Es casa amb una dona de Passanant (1771).

LA GUÀRDIA DELS PRATS

Josep Minguella Solà, pagès i ermità dels Prats, fill del també pagès Josep i Maria (ambdós difunts) (1776).

Maria Barral, filla de Francesc i Francesca, pagesos. La seva mare vivia al Pla de Santa Maria i estava casada en segones núpcies amb Joan Badia, mestre de cases de la vila esmentada (1779). La Maria consta que residia a Valls des del 1771. Es casa amb Ramon Llagostera, pagès de Valls (1779).

MONTBLANC

Salvador Beliu, blanquer, resident a Valls, fill de Salvador Beliu també blanquer de Montblanc, es casa amb una dona de Valls (1769).

Josep Gay, vidu, boter, fill de Fèlix Gay, boter de Montblanc, es casa amb una vídua de Valls (1769).

Gertrudis Guillem Cases, filla dels pagesos Pere i Teresa, de Montblanc, difunts, que residien a Tarragona des del 1772. Es casa amb el pagès vallenc Ramon Rocies (1784).

MONTBRIÓ DE LA MARCA

Isidre Tarragó Queraltó, adroguer, habitant a Valls, fill dels pagesos Josep i Maria. Es casa amb Maria Miracle Llobera, filla d'un metge de Valls (1784).

OLLERS

Magdalena Balcells Cendra es casa amb un pagès de Valls (1771).

Antoni Balcells Cendra, pagès, fill dels pagesos Ramon i Magdalena. Es casa amb Magdalena Cases, filla d'un fuster i vídua d'un teixidor de lli de Valls (1778).

PIRA

Narcís Amorós Solanes, pagès, veí de Valls, es casa amb una filla d'un pagès vallenc (1771).

Antònia Calbet Poblet, filla de Joan i Tecla. Es casa amb el semoler de Valls Pau Compte Castells (1779).

ROCAFORT DE QUERALT

Josep Contijoch Fuster, pagès, es casa amb la filla d'un sabater de Valls (1773).

Francesca Queralt Pellisser es casa amb un forner de Valls (1770).

Josepa Vilà, vídua, es casa amb un teixidor de lli de Valls (1772).

ROJALS

Rosa Boldó Pàmies, "de molts anys a esta part en la vila de Montblanch domicilia-da", filla del matrimoni pagès Josep i Antònia, de Rojals (1782).

SARRAL

Josep Pi, pagès, es casa amb una dona de Valls (1771)

Joan-Baptista Oliver Jover, boter, es casa amb la filla d'un teixidor de lli vallenc (1773).

Joan Ballart Copons, mestre de cases, fill de Jaume, pagès, i Anna, es casa amb Rosa Pereta, filla d'un pagès de Valls (1776).

Teresa Mateu Vinader, filla de Joan, pagès, difunt, i Teresa, habitant a Sarral (1776).

Ramon Teixidor Badia, advocat de la Reial Audiència de Catalunya, alcalde major i subdelegat del partit de corregiment de Montblanc, fill de Pere-Joan Teixidor, pagès, i Cecília, de Sarral. Es casa amb Francesca Martí, vídua del metge Josep Coscollana, i filla del notari de Valls i Maria-Antònia Gassol (1777). En el casament actuen de testimonis dos doctors en medicina, un de Valls i un de Verdú (Manel Prim).

Joan Potau Grau, cirurgià, fill de Miquel, del mateix ofici, i Cecília. Es casa amb Rosa Traver Comes, filla d'un cirurgià de Valls (1779).

Francesca Carbonell, filla dels pagesos Joan i Maria Anna. Es casa amb el pagès de Valls Joan Plaça (1781).

Josepa Moles Balaguer, filla dels pagesos Joan i Maria. Es casa el 1784 amb Joan Ferrer Vives, paperer resident a Valls, fill d'un altre paperer del Carme (Anoia). Els capítols matrimonials els protocolitza el notari sarralenc Francesc Moles.

Jeroni Torner Ribes, sabater, fill dels pagesos sarralencs Jeroni i Maria. Es casa Teresa Sans, filla d'un pagès vallenc (1784).

Roc Plana Vidal, pagès de Masmolets, fill de Joan i Teresa, muller en segones núpcies de Joan Morell, de Sarral. Es casa amb una filla d'un pagès de Valls (1784).

SENAN

Coloma Bosc Figueres, filla de Francesc i Teresa, vídua de Joan Martí, corder de Valls. Es casa amb un pagès de Valls (1778).

SOLIVELLA

Maria Iglésies Ballart, filla dels pagesos Jaume i Francesca. Es casa amb el pagès vallenc Anton Soler Figueres, fill dels pagesos Anton i Teresa (1784).

VILANOVA DE PRADES

Isidre Espasa, vidu, mosso d'Esquadra, habitant a Valls, es casa amb una vídua vallenca (1774)

VILAVERD

Domènec Santjoan, pagès, es casa amb una dona de Tornabous, l'Urgell (1769).

Anton Òdena, pagès, fill del matrimoni pagès Isidre i Maria. Es casa amb Antònia Duran, filla d'un passamaner de Valls (1783).

VIMBODÍ

Paula Martorell Pàmies, filla dels pagesos Rafael i Teresa. Es casa amb Josep Gomis Ravella, ferrer originari de Poboleda i resident a Valls. La núvia havia arribat a Valls el 1769. El matrimoni es celebra el 1781.

Josep Roca Peris, vidu, pagès, resident a Valls, fill dels pagesos Lluís i Teresa. Es casa el 1783 amb una filla d'un pagès de Puigtinyós (actualment municipi de Montferri), habitant a Valls des de 1768.

Nota: El criteri de l'ordre és geogràfic i cronològic.

-Font: Arxiu Històric Arxidiocesà. Parròquia de Sant Joan de Valls. Llibre de matrimonis (1769-1788), núm.645, caixa 113.

APÈNDIX II

IMMIGRANTS ORIGINARIS DE LA BAIXA SEGARRA A MONTBLANC (1774-1794).

FORÈS: 1D

PASSANANT: 2D

Caterina Fabregat, casada amb Josep Marsal, pagès de Montblanc (1789-1791).

Engràcia Roig, casada amb Manuel Esteve, pagès de Montblanc (1791).

SANTA COLOMA DE QUERALT: 12 (9D-3H)

Marià Corbella, sabater, casat amb Marina Coder, natural de Cambrils (1787-91).

Antònia Cornet, casada amb Marià Huguet, pagès de Montblanc (1775-1788).

Rosa Cornet, casada amb Jordi Olivart, pagès de Montblanc (1791).

Teresa Cornet, casada amb Antoni Guardiet, pagès de la Seu d'Urgell (1790-1793).

Serafina Gassol, casada amb Pau Borràs, esparter de la Riba.

Pau Gual, sastre, casat amb Maria Barrot, de Sarraí (1786-1792).

Ramon Guarro, marxant i botiguer, casat amb Francesca Domingo, també de Santa Coloma (1785-1791).

Rita Miquel, casada amb l'escultor Josep-Anton Belart i regidor de Montblanc (1791-1794).

Rosa Perera, casada amb Magí Ramon, teixidor de lli, veí de Montblanc (1774).

Josepa Rubió, casada amb Macià Alendó, pagès de Montblanc (1774-1787).

Maria Valls, casada amb Pau Castellà, habitant a Montblanc.

SANTA PERPÈTUA DE GAIÀ: 1 D

Susanna Martí, casada amb Joan Esplugues, pagès d'Albà.

Font: Arxiu Parroquial de Montblanc, Baptismes (1774-1794).

Total homes: 3

Total dones: 13

Abreviatures: H: Home, D: Dona.